

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет культури та мистецтв
Кафедра образотворчого мистецтва і дизайну

ФОРМУВАННЯ ЗОРОВОГО ОБРАЗУ КОМПОЗИЦІЇ
В ТЕХНІЦІ ГУАШІ

Кваліфікаційна робота (проект)
Пояснювальна записка
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: здобувачка 13-421 групи
Спеціальності: 023 Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація
Освітньо-професійної
програми Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація
Гоман Юлія Павлівна
Керівник к.п.н., доцент Ракович В.В.
Рецензентка: к.п.н., доцентка Алтухова А.В

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Фігуративна композиція в техніці гуашевого живопису	5
1.1 Фігуративна композиція у творчості відомих художників.....	5
1.2 Техніка гуашевого живопису.....	10
РОЗДІЛ 2. Особливості створення фігуративної композиції у техніці гуашевого живопису	14
2.1. Формування художнього образу в фігуративній композиції.....	14
2.2. Етапи роботи над фігуративною композицією в техніці гуашевого живопису.....	19
ВИСНОВКИ	21
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	23

ВСТУП

Світ мистецтва ніколи не стоїть на місці: щось постійно змішується, змінюється та взаємодіє між собою, але не композиція. Композиція є невід'ємною частиною у створенні будь-якого твору в живописі та малюнку. Її суть полягає в тому, що при зображенні малюнку, художник повинен дотримуватися певних правил та норм та не забувати, що найважливіші ознаки композиції – єдність та цілісність.

Створюючи композицію, нам необхідно визначити, що буде головним на полотні, а що другорядним, тобто обрати композиційний центр: він повинен привертати увагу глядачів, а так як людина в будь-який час залишається одним із головних об'єктів відтворення для художників, то її зображують найчастіше. Цей жанр у живопису називається фігуративним – зображення фігури людини, яка напряму відноситься до реального світу.

Як правило, фігуративна композиція є гарним розкриттям автора, адже через свою роботу та образи, які він взяв за основу, показує нам свій внутрішній світ, своє відношення до тих чи інших проблем, переживання, емоції. Обираючи тематику, художник підбирає до нього особливий колорит, створює характерні художні образи, пророблює героїв (їх емоції, почуття), які б відповідали задуманому сюжету. Адже фігуративна композиція найбільше підходить для цього. Тому що, щоб зобразити людину, хоч і стилізовану, необхідні додаткові знання пропорцій та об'єму. А як ми знаємо, головною задачею фігуративної композиції є максимальна достовірність того, що хоче зобразити автор. В цьому йому зможуть допомогти фігура, міміка, поза, одяг, жести та ін.

Отже, ми вирішили взяти за головного героя – людину. Особливо на тлі останніх подій в Україні, актуальним буде сформуванню у роботі художній образ Матері. Тому темою нашого кваліфікаційного дослідження обрано: «Формування зорового образу композиції в техніці гуаші».

Мета: виконання фігуративної композиції в техніці гуашевого живопису.

Завдання:

1. Проаналізувати літературні джерела з теми проєкту;
2. Розглянути творчий доробок художників напряму фігуративного живопису;
3. Дослідити особливості техніки гуашевого живопису;
4. Розкрити специфіку формування художнього образу в фігуративній композиції;
5. Висвітлити етапи виконання фігуративної композиції у техніці гуаші.

Об'єкт роботи: процес виконання твору у техніці гуаші.

Предмет дослідження: специфіка написання фігуративної композиції у техніці гуашевого живопису.

Методи дослідження: аналізу – для дослідження різних технік та прийомів фігуративного живопису та застосування їх в роботі; синтезу – задля визначення художнього образу для обраної теми; технічний – для дослідження потенціалу техніки гуашевого живопису при створенні роботи з теми фігуративної композиції.

Структура роботи: структуру пояснювальної записки представлено двома розділами, двома підрозділами, висновками до роботи і списком використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ФІГУРАТИВНА КОМПОЗИЦІЯ

В ТЕХНІЦІ ГУАШЕВОГО ЖИВОПІСУ

1.1 Фігуративна композиція у творчості відомих художників

В світі існує безліч художніх технік та прийомів, які постійно змішуються, змінюються та взаємодіють. Ми вирішили працювати у напрямку фігуративного живопису – одною із таких течій в образотворчому мистецтві, де художники прагнуть з максимальною достовірністю зобразити об'єкти, які їх оточують. Чому саме цей напрям? Тому що: “Воістину живопис буде переслідувати нас, як будь яке витіснене бажання, – цей скелет здатний відчинити двері комори” [12, с. 24].

Фігуративізм або фігуративне мистецтво – напрям в мистецтві, що описує об'єкти, які зберігають подібність до реальності. Його вважають протилежністю абстрактному мистецтву, адже цей напрям представляє ідеї та емоції через нерепрезентативні форми. Фігуративне мистецтво характеризується зображенням людської форми у її реалістичному вигляді. Це портрети, оголену натуру та інші зображення людського тіла. У фігуративному мистецтві важливу роль відіграють анатомія та пропорції, тому художники прагнуть передати сутність людської форми так, щоб вона була одночасно точною та виразною. Крім цього, фігуративне мистецтво також включає зображення тварин, предметів і пейзажів.

Що ж входить до основних характеристик фігуративного мистецтва:

1. Людська форма: художники реалістично зображують людську форму, дотримуючись правил анатомії, пропорцій та рух.
2. Реалізм. У фігуративному мистецтві, художники прагнуть реалістичності у своїх роботах, передаючи сутність об'єкта.

3. Виразність. Мистецтво також передбачає виразність, використовуючи викривлення форми та перебільшення для передання настрою, емоцій або сенсу, який хочуть вкласти митці у своїх роботах.
4. Оповідь. Фігуративне мистецтво часто бере за основу історію.
5. Техніка. Фігуративне мистецтво зображають різними техніками: малюнок, живопис, скульптура, ілюстрація або гравюра.
6. Стиль. Також, митці працюють у різних стилях – від класичного та традиційного до сучасного та експериментального.
7. Вплив. На мистецтво вплинули різноманітні культурні, історичні та мистецькі напрями.
8. Предмети. Фігуративне мистецтво включає в себе великий спектр предметів: портрети, міфологічні та релігійні сцени, повсякденне життя та соціальні проблеми.
9. Інтерпретація. В роботі кожен баче щось своє, як художник, що зображав, так і глядач, що дивиться.
10. Універсальність.

Також існує багато піджанрів фігуративного мистецтва, але ми роздивимося найпопулярніші:

1. Реалізм – цей піджанр прагне зобразити світ таким, який він є насправді. Художники-реалісти часто використовують фотографічні посилання для створення реалістичного зображення.
2. Експресіонізм – піджанр, який відповідає за емоції і суб'єктивність. Щоб достовірно передати це, художники-експресіоністи використовують, перебільшення форм, сміливі кольори та викривленні перспективи.
3. Сюрреалізм – поєднання реального з фантастичним. Художники-сюрреалісти часто використовують містичні образи, щоб створити відчуття потойбіччя та таємничості. Один із художників, який написав декілька картин (“Боксер” 1991 рік, “Читають листа” 1991 рік, “Дослідники глибин” 1991 рік) на цю тематику О. Голосій: “Впадає у

вічі, що постать і тло, обличчя і тіло, перший і останній плани в картинах Голосів є рівнозначними. Одиницею інформації стає вся площина, а не окремий її сюжет, її герой чи мазок автора. Така однорідність візуальної ієрархії більше вказує на фотографію, ніж на традиційну картину...” [12, с. 20].

4. Поп-арт – це піджанр, що базується на популярній культурі та засобах масової інформації. Поп-художники використовують у своїх роботах яскраві кольори, культові образи та сміливу графіку. “Сьогодні частина художників... знову звертається до фігуративного живопису, наділяючи його при цьому набутим медійним досвідом, що в багатьох випадках дозволяє судити про нього вже якпро межове явище - між власне живописом і новим медіа” [12, с. 26].

Фігуративне мистецтво зображає реальний світ, а не береться з підсвідомості автора. Прихильники цього напряму переконані, що художник має створювати відомі образи у своїх творах. А ми знаємо, що жодний витвір мистецтва не може існувати без художнього образу, адже він є формою мислення в мистецтві, пізнанням дійсності й одночасно її оцінкою, яка виражає ставлення художника до світу. Саме художня образність відрізняє мистецтво від усіх інших форм відображення та пізнання дійсності: науки, релігії, політики тощо.

Окрім цього, фігуративне мистецтво завжди спрямоване на емоційне сприйняття глядача у вигляді репрезентації відомих форм предметів та об'єктів. І в цьому йому допомагає художній образ, який розкриває найважливіші специфічні особливості мистецтва, що ґрунтуються на власних враженнях, думках, почуттях художника. Для створення видатного твору важливими стають як широта мислення, так і здатність до емоційної переробки вражень буття. Так, жінки-художниці використовують у своїх картинах фігуру, щоб кинути виклик стереотипам. Значна частина їхньої роботи присвячена їхнім проблемам, побутовим умовам та подіям у жіночому світі.

Об'єктами для творчості можуть бути різні живі та неживі предмети: люди, будинки, тварини, автомобілі, рослини. Але для реалізації своїх ідей художник може використовувати всі йому доступні засоби: широку палітру кольорів; химерні та оригінальні форми предметів; поєднання контрастів, роль світла та тіні; перспективу та об'єм. Тому до фігуративного мистецтва можна віднести твори багатьох жанрів: портретного, історичного, пейзажного, побутового тощо.

Історичне коріння фігуративного мистецтва можна знайти в найдавніші часи. Навіть первісні люди у своїх наскельних малюнках часто прагнули точно зобразити навколишній світ. Але художникам завжди було притаманне бажання дещо спотворити, а точніше — прикрасити реальність. Майстри античної епохи свідомо ідеалізували риси людської постаті у своїх творах. У Візантійській імперії основним видом образотворчого мистецтва став іконопис, в якому пропорції тіла були чітко стилізовані, а символіка кольорів та предметів відігравала важливу роль. В епоху Ренесансу художники бачили своє призначення у оспівуванні ідеалів гуманізму, тому найбільші майстри на той час створювали дивовижні по красі, але незавжди реалістичні твори. Ця тенденція продовжилась й у інші історичні епохи до появи імпресіонізму.

Риси фігуративного мистецтва, незважаючи на появу нових стилів та жанрів, завжди залишалися помітними у картинах художників. Один із художників, хто пише фігуративні композиції є Микола Шимчук. Його називають художником і філософом, який малює душі. Неповторність мистецтва Миколи у його авторському стилі.

Пріоритетом для Миколи Шимчука стала фігуративна композиція, в роботі яких він вкладав свою душу та філософську глибину. Його талант полягав в тому, що те, що він бачив та відчував, художник одразу переносив це на полотно. У своїх роботах він висвітлює філософські теми про людину, її божественну та земну сутність ("Історичний портрет" 1991-1992), історію

української галицької та Волинської ікони та дослідження жінки та її природи (“Сама”1992-1995, “Вона” 1999).

Другий, відомий не тільки як письменник, а ще й як художник Тарас Григорович Шевченко. Він був людиною універсальних обдарувань та інтересів, який вмів хист не тільки до слова, а ще й до пензля. Ще хлопчиком, Шевченко брав крейду і малював все що його оточувало: птахів, звірів, людей. Все почалося з “Погруддя жінки” у 1830 році. Також його картини відображали любов до Батьківщини. Так вийшла ціла серія офортів у 1843 році під назвою “Живописна Україна”. Портретам належить значне місце в колекції художника. Від створених ним образів так і віяло свіжістю, природністю, вдалою композицією, свіжістю барв та намаганням дати психологічну характеристику людині (“Катерина”, “Портрет княгині Кейкуатової” 1847 рік, автопортрети 1840 рік та інші). До наших днів збереглося 835 творів письменника. За жанрами – це портрети, композиційні та міфологічні, історичні та побутові теми, архітектурні пейзажі та краєвиди.

Ще один представник фігуративного живопису був Рембрант – голландський художник, живописець, великий майстер світлотіні та найбільший представник золотого віку голландського живопису. Він зумів втілити у своїх творах весь спектр людських переживань з такою емоційною насиченістю, якою до нього не знало образотворче мистецтво. Роботи Рембранта надзвичайно різноманітні за жанровою приналежністю, які відкривають нам позачасовий духовний світ людських переживань та почуттів. Він писав автопортрети, портрети (“Саскія в образі Флори” 1634 рік, “Даная” 1636, “Флора” 1654 рік), пейзажі та офорти.

Отже, головна задача фігуративного живопису – це максимальна схожість з реальністю. А познайомившись з декількома його представниками ми зрозуміли, що відмінними рисами цього жанру є широка палітра фарб, об'ємність зображення і передача “живих” емоцій.

1.2 Техніка гуашевого живопису

Живопис – стародавній вид у художньому мистецтві. Його історія тісно пов'язана з появою в печерах зображень тварин, сцен полювання, виконаних багато тисячоліть до н.е. Він з'явився і розвивався в тісному взаємозв'язку з малюнком про що свідчать знайдені археологами зображення. Його значення було досить вагомим, оскільки з появою живопису люди почали духовно та естетично розвиватися. Або як казав Сар'ян: “У самому слові “живопис” закладено правдивий зміст, який вичерпно визначає справжнє призначення цього слова. Живописати – оспівувати живе, одвічне, прекрасне” [11].

Як показує історія мистецтва кожна культурна епоха формує свій ідеал прекрасного. Його важливими факторами є: соціокультурні умови, характерні для конкретного часу; початкове уявлення про красу та гармонію; художні традиції історичного періоду культури; суб'єктивне бачення художника як творчої особистості, який у своїй творчості заломлює уявлення про прекрасне, підпорядковуючи її індивідуальній інтерпретації.

Художник завжди підходить до вибору матеріалів та технік, якими буде творити, дуже відповідально. Йому потрібно обрати те, з чим він буде відчувати себе впевнено. Якщо це буде олівець, то він повинен бути гарно підточений і підібраний правильно по м'якості, якщо олія, то знати всі особливості цієї вимогливої фарби, те саме стосується і вугілля. Для нас було головним саме яскравість та чистота кольору, легка у використанні та стійкість фарби. І для цього техніка малювання гуашшю є самою оптимальною так, як вона включає у себе всі ці якості.

Техніка гуашевого живопису є невід'ємною частиною культурної епохи, що зберігає у образно-символічній формі культурні цінності, створені художниками різних історичних періодів. Особливість цих фарб у щільному матовому покритті, що дозволяє отримувати яскраві та насичені малюнки, які мають чіткий вид та фактурність, що досягається за допомогою моделювання

об'єму кольором. Цей вид фарб відомий з античності, широко використовувався в епоху Середньовіччя, але термін з'явився лише у XVIII столітті. Піком для цього напрямку мистецтво став рубіж XIX-XX століть. Основою живописної грамоти в усі часи було правдиве зображення реальної дійсності за допомогою фарб на площині.

Працюючи з гуашшю, слід враховувати її плюси та мінуси. До переваг відносяться:

1. Фарба добре перекриває недоліки. Це дозволяє наносити світлі відтінки поверх темних і навпаки, що дає художнику свободу у варіюванні тональної насиченості;

2. Швидке висихання;

3. Однорідна фактура;

4. Колористична насиченість;

5. Бархатиста матовість, що надає картинам своєрідності та шляхетності.

Але художникам треба враховувати й певні нюанси, які можуть ускладнити роботу:

1. Твори виконані гуашшю через густота та швидке висихання складно виправляти. Як правило, виправлення робляться за допомогою перекриття одного шару іншим, після повного висихання;

2. Якщо барвистий шар буде занадто товстим і щільним, його крихкість підвищиться і він досить швидко вкриється тріщинами;

3. Через додавання білила, кольори можуть втратити свою насиченість. Це потрібно враховувати спочатку.

Також гуашшю можна малювати як в живописній, так і в графічній манері.

Існує кілька технік роботи з гуашшю, що дають різні художні ефекти:

1. Валер – тонка тональна градація одного кольору.

2. Вологе по вологому. Працюючи у цій техніці, вам потрібно розвести фарбу трохи сильніше, ніж зазвичай, нанести її на папір і

швидко додати зверху розведену фарбу іншого кольору. Після цього, фарби почнуть м'яко розпливатися у різні сторони, утворюючи м'які краї.

3. Гуашева заливка з переходом кольору – це художній прийом, який використовується для гарного фону з плавним переходом по тону. Можливий перехід від темного до світлого, або навіть до білого кольору.

4. Імпасто – техніка, яка полягає в накладанні фарби товстим шаром.

5. Карнація – накладання фарб в кілька шарів. Техніка дозволяє досягти максимального реалізму в зображенні.

6. Лесування – спосіб, який полягає в тому, що поверх основного кольору можна накласти прозорі шари інших. Це допомагає отримати більш глибокий відтінок.

7. Мазок – швидкий рух пензлем. Допомагає отримати більшу виразність, через більшу густоту матеріалу і товщину фарбованого шару.

8. Монотипія – одна з найпростіших графічних технік. Суть її в нанесенні фарб на рівну і гладку поверхню та відбитку на іншому. Отримані кольорові або монохромні плями можна залишити в первісному вигляді, або продумати образ і прописати відсутні деталі.

9. Багатошаровий живопис. Ця техніка полягає в нанесенні густої, непрозорої фарби на поверхню.

10. Пуантелізм. Техніка дозволяє досягти візуальних ефектів за рахунок мазків точкової або прямокутної форми, викликаючи змішування кольорів.

11. Сграффіто – техніка схожа на гравюру. Суть цього прийому полягає в прошкрябуванні вологої фарби загостреною паличкою. При роботі гуашшю ви повинні виконати сграффіто якомога швидше – протягом кількох секунд після нанесення верхнього шару

фарби. За допомогою цієї техніки можна створювати незвичайні фактури.

12. Змішана техніка. Гуаш прекрасно поєднується з акрилом, пастеллю, темперою та олівцями.

13. “Сухий пензель” – в живописі та графіці допоміжний технічний прийом. Застосовується в декоративному мистецтві. Ззовні імітує кольорові олівці.

14. Сфумато – тонкий перехід кольору в колір. Пом'якшення обрисів фігур і предметів в світлотінньовому моделюванні, яке дозволяє передати повітряну перспективу.

15. Штампування – нанесення відбитків за допомогою губки, вати, зім'ятого аркушу паперу та ін.

Отже, живопис був одним з найперших видів мистецтва. Він допомагав людям розвиватися естетично та духовно. Також, в цьому їм допомагали різноманітні матеріали, які давали змогу переносити свої думки на поверхню. Одним з таких були фарби гуашевого типу, які з'явилися ще у Стародавньому світі і почали широко використовуватися ще з античності, розвиваючи різні техніки та прийоми. У Середньовіччі їх широко використовували європейські та перські мініатюристи. В епоху Відродження гуаш була одним з основних інструментів авторів книжкових і портретних мініатюр. Більшість художників гуаш використовували для ескізів, адже це простий у використанні, невибагливий та зручний матеріал. Завдяки багатогранності техніки можна передати всю глибину та виразність образу.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ФІГУРАТИВНОЇ КОМПОЗИЦІЇ У ТЕХНІЦІ ГУАШЕВОГО ЖИВОПИСУ

2.1 Формування художнього образу в фігуративній композиції

Відомо, що запорукою створення виразного зображення є композиція. Виконання композиційного пошуку – найбільш відповідальний момент у роботі над натурною постановкою. Високий рівень технічної майстерності виявляється марними, якщо композиція погано продумана.

Композиція – найважливіший організаційний елемент, який складається з прийомів і закономірностей, що слугують для створення художнього твору і надають йому виразність та гармонійність. Композиція відповідає за співвідношення та пропорційність окремих частин та елементів, за їх розташування у просторі таким чином, щоб надати всьому твору єдності та цілісності сприйняття. Побудова – у кожному виді мистецтва специфічна. Від чіткості композиційного рішення залежить художній зміст твору. Приймаючись за будь-яку роботу (написання пейзажу, портрету, натюрморту тощо), треба заздалегідь створити образ теми, адже ми знаємо, що жодний витвір мистецтва не може існувати без художнього образу. Він є формою мислення в мистецтві, пізнанням дійсності й одночасно її оцінкою, яка виражає ставлення художника до світу.

В античній та середньовічній естетиці, що не виділяла художнє в особливий напрям, мистецтво характеризувалося переважно канонам – набором технологічних рекомендацій, що забезпечують наслідування (мімесис) художнього початку самого буття. Канони Стародавньої Греції.

Естетиці епохи Відродження, в часи якої людина вважалася центром і вищою метою світобудови, належить категорія стилю, пов'язана з уявленням про діяльну сторону мистецтва, про право художника формувати

твір відповідно до своєї творчої ініціативи та законів властивих природі того чи іншого виду мистецтва або жанру.

У розумінні структури твору головну роль грають поняття форми та змісту.

Зміст – конкретне наповнення художнього образу, дійсність у свідомості митця. Це потужний духовно-емоційний стан, в якому знаходиться суб'єкт сприйняття в момент долучення до твору мистецтва, відчувається ним як входження в якусь невідому реальність вищого порядку, що супроводжується невимовною радістю, сильною духовною насолодою.

Художній образ має власну логіку, розвивається за власними законами і є динамічним явищем, адже формується упродовж головних етапів творчого процесу (задум — реалізація задуму — продукт — оцінка) і має зображально-виражальний характер. Це непростий шлях, адже образ не утворюється миттєво, а складається поступово і з'являється внаслідок планомірної та кропіткої роботи [5, с. 43].

В нашій роботі був взятий за основу образ жінки – Матері. Пошана до жінок була властива людям ще з стародавніх часів, адже вона символізує – життя, святість, тепло та любов. Тому, ми вирішили зобразити її в образі янгола-охоронця, який захищає свою дитину від вогню та диму.

Ми хотіли показати любов матері до своєї дитини, через її позу: ніжні обійми; обличчя спеціально повернуте до малечі і не дає їй повернутися, щоб дівчинка не бачила руїн, які залишилися від її домівки; положення крил таке, ніби вона намагається всім своїми силами укрити дитину від небезпеки. Дівчинка ж відчуває себе у повній безпеці, ми це розуміємо по її розслабленій позі. В неї закриті очі, що ще більше говорить про довіру до янгола.

Важливо пам'ятати, що без володіння всією різноманітністю засобів вираження, художник не може реалізувати свої задуми. Однак уміння використовувати будь-які техніки не допоможе створенню художнього

образу людині без навичок образно мислити, відчувати, переживати, співпереживати.

У втіленні задуму в художньому творі допомагає матеріал і «мова» мистецтва. Матеріал бере активну участь в характеристиці образу, допомагає виразити задум і при цьому розкриває власну красу, природну властивість. Художній образ містить усе багатство особи Творця. Що яскравішою, значнішою є ця особистість, то значнішим буває саме творіння.

Основні елементи змісту:

1. Предмет — елемент буття, який звернув увагу автор твору. Джерело конкретний — природа, у деяких жанрах предмет універсальний, в іншому - прояв таланту митця, темперамент.
2. Тема – те, що створює твір, узагальнює коло життєвих явищ порушених у творі. Формується шляхом складного відбору якостей, які мають загальнолюдську цінність. У мистецтві існують «вічні» теми яких звертаються художники з часів, коли людина почав усвідомлювати себе особистістю: любов, материнство, тема боротьби добра і зла, самопожертву.

У творі може бути одна велика тема, або кілька тем за однієї головної, або ряд щодо рівноправних тем.

3. Ідея художнього твору - те, що передає автор, (його настрій, тугу, смуток), головний сенс. Ідеї спираються на позицію автора та його світогляд. Ідея входить у зміст художнього процесу разом із темою і невідривно від неї. Вона пронизує весь художній твір, його конкретну тематичну тканину.

Форма в мистецтві є способом вираження та існування змісту, його внутрішня організація. В естетиці – зміст не може існувати без форми, як і форма не може без змісту. Їх компоненти настільки переплетені і взаємопов'язані, що важко розділити змістовні і формальні складові. У самому ж творі вони утворюють єдине і нероздільне ціле, власне і феномен твору мистецтва, що становить. Або як казав Савадов: “Форма не здатна

вмістити зміст. Вона відкриває його, лише розступившись, утворивши внутрішні розриви. Отже, зміст, що входить за межі форми, не може бути викладений як літературна програма, а форма не може “намалювати собою” хоча б контури змісту, вона здатна лише розступитися перед ним” [12, с. 10]. Що саме стосується фігуративної композиції, то тут потрібно зробити зображуваний об’єкт схожим на реальний, адже вона найточніша у передачі художнього образу. Міміка, жести, одяг, фігура, поза та інше – на все це треба звертати увагу.

Раніше, фігуративна композиція базувалась на культурному потоці, але, з плином часу та появою медіа, вона перейшла в більш інформаційний. Здається, що роботи загубили свій шарм, а саме головне – глибокий сенс вкладений у неї. Як окреслив Мішель Фуко: “Коли “божевілля” стає візуально надлишковим, “безпосередньому сприйняттю вже не під силу вловити зміст зображення, воно не говорить саме за себе; між знанням яке надихає його, і формою яка його втілює, розкривається безодня. Порожнеча образу наповнюється видіннями й галюцинаціями”.

У наш час мистецтво вже не передає знання про навколишню дійсність. Для мистецтва 20 століття, що відмовилося від реалій сучасного світу, стає сумнівною його образна природа. Але все ж таки досвід і мистецтва, і естетики 20 століття говорить про те, що категорія «художній образ» необхідна, оскільки художній образ розкриває найважливіші специфічні особливості мистецтва. Художній образ – це складний феномен, який включає індивідуальне і загальне, характерне і типове.

У всі часи та народи головним об’єктом відтворення художника була людина, через який автор передавав свої переживання, відношення до різних проблем та емоції. Тому, для нашої роботи, ми обрали образ жінки – матері-берегині, попри усі негаразди буде захищати свою дитину. Особливо на тлі останніх подій в Україні, цей образ самий доречний – незламний, сповнений любові та тепла, оберігаючий.

Багато українських художників створили роботи, щоб привернути увагу світу до війни в Україні. У часи російсько-української війни вони стали одним із потужних голосів, які промовляють до світу від імені українців за допомогою свого мистецтва. І ми звернулися до декількох робіт таких художників:

Катерина Лисовенко. В своїх роботах вона зображує не тільки свій внутрішній стан, але й піднімає тему трагедії матерів і дітей під час війни. Працює загалом у живописній тематиці.

Сергій Майдуков – легендарний український ілюстратор. До початку війни малював на різні теми, але під час повномасштабного – тільки ілюстрації статей про війну в Україні. За декілька тижнів до вторгнення, він намалював серію робіт про тривожність у суспільстві та Києві незадовго до війни.

Щотижня, у німецькому виданні виходить його авторська колонка із замальовками про охоплену війною Україну. Також на моє формування образу вплинули роботи невідомих художників на тему війни в інтернеті.

Отже, художній образ є головною формою мислення та своєрідного спілкування у мистецтві, за допомогою якого художник пізнає дійсність і показує нам своє ставлення до світу. Він являє собою єдність раціональності та чутливості, інтелекту та емоцій. На це впливає багато факторів: час, обставини та світосприйняття художника.

2.2 Етапи роботи над фігуративною композицією в техніці гуашевого живопису

Як і будь-яку довготривалу роботу варто розділити на етапи, щоб не відійти від головної мети проекту до самого кінця. Кожен етап вимагає різного зосередження та розподілу часу. Кожна частина важлива для опрацювання.

Нашу роботу можна умовно розділити на чотири етапи, які тісно між собою пов'язані і органічно переходять один в інший, доповнюючи один одного.

Перший етап – обговорення та визначення теми проекту: спочатку була ідея зобразити янгола, але після обговорень, ми рішили, що слушним буде обрати щось сучасне і буде включати в себе головну проблематику у нашій країні. Саму ж ідею янгола ми залишили, але трішки змінили її. Так і народилася “Мати з дитиною серед руїн”, адже для кожного з нас Мама - головний янгол-охоронець. Потім, ми обирали між фігуративною композицією та сюжетною – зупинились на першому. Так, перешли до пошуку та вивчення матеріалів з теми фігуративної композиції та митців, які пов'язані з нею; Розбирали художній образ у нашій фігуративної композиції - образ Матері. У нашій роботі вона являє собою янгола-охоронця для своєї дитини.

Після цього ознайомилися з технікою гуашевого живопису та його різновидами. Аналізували роботи на тему війни, виконаних сучасними митцями, щоб сформувати для себе вдалий образ.

Другий етап – Пошук композиційного рішення спираючись на роботи художників, які малювали на тему війни(Майдуков, Лисовенко та роботи невідомих авторів, які працювали на цю тематику); Потім, було прийнято рішення провести схематичні пошуки олівцем на аркуші А5 жінки з дитиною в різних позах та ракурсах. Обравши більш вдалий образ, ми перейшли до колірних пошуків.

Третій етап – шукаючи формат, ми обрали А2, згідно з обраним ескізом. Після цього, підійшли до виконання п'яти етюдів кольоровими олівцями, але зрозуміли, що це невдале рішення і вірили спробувати виконати пошуки гуашевими фарбами. Це виявилось вдалою ідеєю: насиченість і густота гуаші дуже добре передавала настрій, виразність та глибину роботи.

Четвертий етап – робота на полотні в техніці гуашевого живопису. Взявши формат А2, ми почали конструктивну побудову: простим олівцем були намічені легкі лінії обрису фігури матері і дівчинки – головних героїв, враховуючи пропорції та анатомію дорослої людини та дитини, та фон – руїни будівель – підрядне до головного. після цього, більш точніше будуюмо фігуру жінки з дитиною; переконавшись, що всі правила дотримані, ми ще раз звіряємось з ескізом та переходимо до тонової проробки кольором в техніці гуашевого живопису. Ми знаємо, що колір дуже важливий для створення роботи. Кожен має своє значення і вплив на людину. Ми обрали світлі та теплі тони для людей, які вказують на їх чистоту та непорочність(білий, бежевий, жовтий,) та темні, насичені і яскраві для фону, які символізують негатив(червоний, фіолетовий, оранжевий). Коли фарба висохне, ми опрацьовуємо деталі та підходимо до узагальнення нашої роботи.

Отже, вся робота виконувалася згідно за планом, поступово виконувалися всі методичні рекомендації. У результаті ми маємо завершений проєкт і план, який можна використовувати в подальшій роботі над творчими проєктами з техніки гуашевого живопису.

ВИСНОВКИ

За результатом опрацювання літературних джерел та практичного завдання зі створення образу у фігуративної композиції, можна зробити наступні висновки. Цей вид образотворчого мистецтва є одним з провідних видів композиції. Аналізуючи митців та їх роботи по цій темі, ми дійшли висновку, що відмінними рисами цього жанра є широка палітра фарб, об'ємність зображення і передача “живих” емоцій.

Створення художнього образу є формою мислення в мистецтві, він являє собою своєрідне пізнання дійсності й одночасно її оцінкою, яка виражає своє бачення дійсності. І, щоб як найяскравіше передати його, художники до сих пір звертаються до цього вида образотворчого мистецтва – фігуративної композиції. А, як правило, художники частіше обирали людину для своїх образів у роботі. У нашій роботі так само був використаний образ людини – жінки-матері, яка є символом любові, сили та незламності. Доречний символ для теми війни у наш час. Також, для формування образу було звернення до робіт сучасних художників (К. Литовченко, С. Майдукова, С. Захарова, Т. Качаленко та ін.).

За основу нашої кваліфікаційної роботи ми взяли гуашевий живопис, особливістю якого є легкість у використанні, насиченість та яскравість кольору та фактурність. У нашому дослідженні ми розкрили особливості роботи в цій техніці та розповіли різні прийоми роботи з цим матеріалом. Гуаш – це різновид водорозчинних фарб, які мають багато можливостей – виразна подача малюнку, який можна перекривати іншим кольором. Також, ми зрозуміли, що колір є важливим при створенні роботи, адже від цього залежить, як інших будуть сприймати роботу. Адже кожний колір має своє значення.

З метою створення художнього образу у фігуративній композиції нами було проведено послідовну, ретельну аналітичну роботу на основі

опрацьованого теоретичного матеріалу. Практична робота ґрунтується на послідовному виконанні завдань і створенні живописного твору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васильєва О., Поклад І. Розвиток творчої особистості дитини в образотворчій діяльності // Мистецтво та освіта. - 2002. - №2. - С. 42-43
2. Прокопович Т. Основи кольорознавства: навч. посіб. Луцьк: Волинський національний університет ім. Лесі Українки, 2022. – 124 с.
3. Кириченко М.А. «Основи композиції» К, 2004.
4. Голубева О. Л. Основи композиції / М.: «Мистецтво», 2004. 120 с.
5. Художній образ у системі творчого мислення URL: <https://newacropolis.org.ua/theses/f0576653-693d-4332-975d-9c41b3ab08ea>
6. Посібник щодо значення кольорів URL: <https://www.adobe.com/ua/creativecloud/design/discover/color-meaning.html>
- 7.Методичні рекомендації до теми основи композиції URL: <https://naurok.com.ua/metodichni-rekomendaci-do-temi-osnovi-pobudovi-kompozici-182452.html>
8. Михайленко В.Є., Яковлев М.І. Навчальний посібник. — К.: Каравела, 2018.— 304 с.
9. Жінки, діти та сумки: як митці півдня та сходу говорять про війну. Останні новини України URL: <https://bahmut.in.ua/yak-mytchi-govoryat-pro-vijnu/>
- 10.Основи композиції URL: https://medium.com/@xd_community_ua/основи-композиції-6cfb86f5518e
11. Навчальний посібник "Основи живопису" - изо, прочее. URL: <https://kopilkaurokov.ru/izo/prochee/navchalniiposibnikosnovizhivopis>
12. Фігуративний живопис кінця 1980-х - початку 2000-х років: Тенденції розвитку / В. Бурлака // Сучасне мистецтво. - 2004. - Вип. 1. - С. 7-33.
13. Фігуративний стиль мистецтва URL: <https://joseartgallery.com/uk/articles/figurative-art>
14. Кудрявцева К. Композиція і «мова» живопису в станковій картині. Українська академія мистецтв. 2013. Вип. 21. С. 167-174.
15. Образотворче мистецтво: освітньо-професійний комплекс: Посібник /

Упоряд.: О.Л. Шевнюк, Л.В. Плазовська, О.І. Бараболя. – К., НПУ,
2012.